

ВИШКІЛ У.С.С.

Бої в обороні Бережан у Потуторах, на Лисоні та на Диких Ланах сильно прорідили ряди Стрілецтва. З цілого полку залишилось яких 150 людей. Тому корпусна команда, після успішного закінчення оборонної кампанії, перекинула У. С. С. у район Запасного Коша, для доповнення.

Кіш У. С. С. стояв тоді в селі Пісочна коло Миколаєва над Дністром. Туди переїхали недобитки Стрілецтва. Всі здорові стрільці і старшини поселилися в Розвадові та Верині, недалеко Пісочної і з них створено Вишкільну Групу У. С. С.

Щойно тут, після двох літ воювання, мало Стрілецтво вперше нагоду перейти правильний військовий вишкіл.

Найбільшою хобою австрійської армії підчас війни було те, що новобранці австрійських полків не мали доброго воєнного вишколу. Через те боєспівність і так національно мішаних частин була невелика. Цю хибу старались усунути Німці бодай у тих частинах, що найшлись під їхньою командою. Вони бажали мати союзника військово рівновартного. Тому всіх новобранців, що йшли для доповнення полків XXV. корпусу — він належав від часу весняної офензиви 1915-го року до т. зв. Південної Німецької Армії (ген. Лінзінген, а згодом ген. Ботмер), — висилали до Вишкільної Групи XXV. корпусу, якого команда стояла в Миколаєві над Дністром. Вишколи поодиноких полків корпусу були розміщені по доколичних селах.

Сотні Вишколу У. С. С. стояли спершу у Розвадові та згодом, після приходу новобранців і повороту ранених, місце постою Вишколу поширилось на села Веринь, Надітичі та Рудники.

Командантом вишколу У. С. С. був з початку от. Мирон Тарнавський, потім от. Франц Кікаль, який пізніше став командантом Легіону у полі, після нього от. Г. Коссак та врешті пполк. Слюсарчук. Підчас побуту Вишколу на Україні, командував ним знову от. Г. Коссак.

Такий поділ формації У. С. С. на Кіш, Вишкіл і боєві куріні залишився до кінця існування стрі-

лецької організації, себто до розпаду Української Галицької Армії. Від тепер усі виздоровці, себто бувші фронтовики, переходили через Кіш до Вишколу, а новобранці йшли до Вишколу після короткого одно- чи двотижневого побуту в Коші.

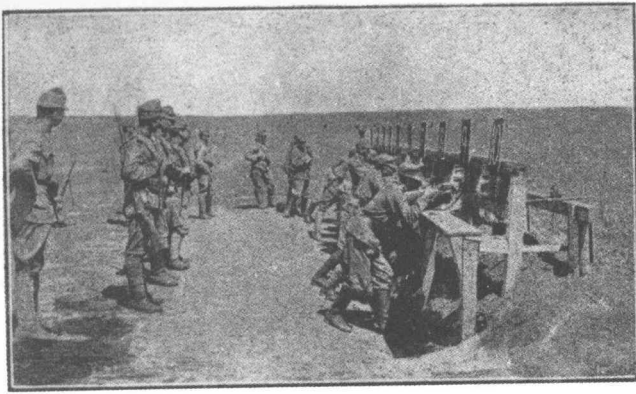
Вишкіл Стрілецтва тривав 6 до 8 тижнів і його мусіли перейти не лиш новобранці, але також усі старі боєвики. Підстаршини та старші, співніші стрільці, що були вже на фронті, переходили до окремого підстаршинського вишколу або на різні курси, як скорострільний, мінометний, пробоевий, протигазової служби. Після покінчення цих курсів вони ставали звичайно підстаршинами.

Навчання стрільців, яке тривало такий короткий час, мусіло йти дуже інтенсивно. Бо за 6 тижнів з новобранця мав стати готовий боєвик, якому в полі залишилось доповнити воєнне знання лише ще боєвим досвідом.

Програма науки була дуже широка і на неї складались усі ділянки військового знання, потрібного стрільцеві у війні. Навчали впорядку, орудування крісом, боротьби багнетом, ручною ґранатою, ножем, сторожевої та похідної служби, боєвих вправ, стріляння, служби в окопах і т. п. Стрелець мусів навчитись за цей короткий час усього того, чого за мирних часів учили його два роки або й більше. Очевидно, що з програми вишколу вичеркнено все непотрібне підчас війни.

Крім цього кожний стрілець, головню новобранець, мусів за свого побуту у Вишколі придбати національну свідомість. Тому до науки воєнного ремесла додали для неграмотних науку читання та писання, для інших науку рідної історії та географії, а для охочих також науку німецької мови. Підчас побуту Вишколу на Україні для тої праці призначено вже окремих старшин та підстаршин.

Служба у Вишколі була дійсно дуже важка. Вона ставила великі вимоги не лиш до новобранців, але також і до інструкторів, старшин та підстаршин. Але завдяки влучно організованій праці

На стрільниці в Розвадові.

й службовій справності, вона давала охоту одним та вдоволення другим.

Основою нових методів вишколу було навчання одинцем і т. зв. взаїмне навчання, один одного. Завдяки цьому інструктори могли вишколювати індивідуально, а в самих стрільців вироблявся змісл спостерігання, почуття самопевности і вони скоро навчилися самі командувати. Тому, що новітня війна вимагала від стрільця багато самостійности, лиш такі методи були доцільні та успішні.

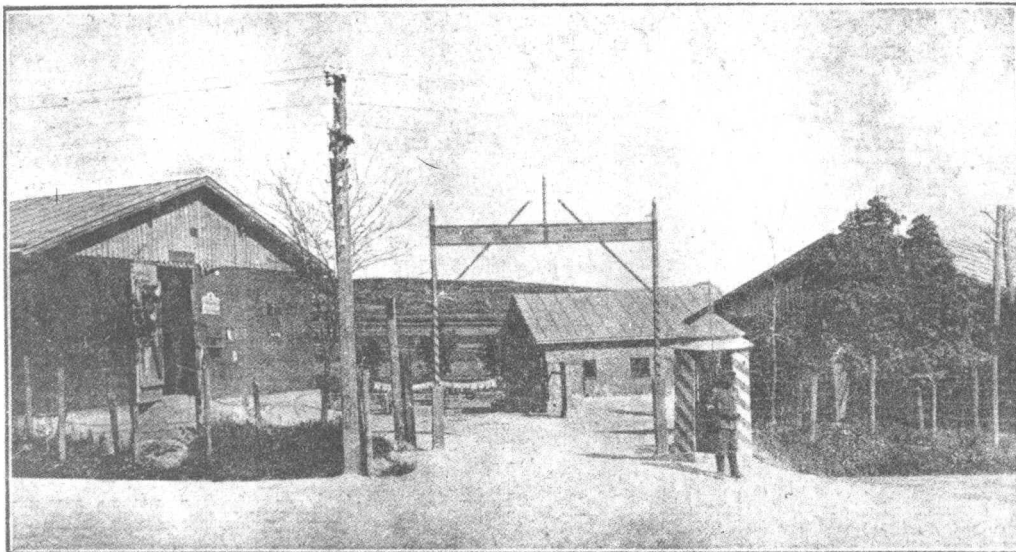
Дальшою замітною рисою стрілецького вишколу було те, що в ньому пристосували всі найновіші добутки війни. Так на пр. боротьбу ручними ґранатами включено до програми як окремий предмет навчання, що його Німці зложили дуже систематично. Таксамо в кожній сотні вишколювано окремий відділ пробоевиків, якого завданням було переводити нагальні наступи на укріплені місця і приготовляти прориви у боротьбі за ворожі становища. Дуже основно навчали протиґазової оборони, будови укріплень і служби в окопах.

Навчання відбувалося в сотнях. Боєві вправи кількома сотнями або курінями переводились щойно після переведення вишколу в сотні. Навчання сотні кінчилося перевіркою її боєвої здатности. Цю перевірку переводив особисто командант Армейського Вишколу пполк. принц Оскар, один із синів бувшого цісаря Вільгельма. Перевірка вишколених сотень була справжнім іспитом кожного стрільця, підстаршин і старшин.

На декілька днів перед переглядом запановував у сотні горячковий рух. Кожний стрілець мусів бути не лиш вишколений як слід, але також приписово виряджений. Відомо, що за виряд підчас війни і в умовах австрійських безпорядків, не було так легко, а тут не сміло бракувати ніодної потрібної річи. Воєнні однострої стрільців, що скоро нищились, ішли до кравців для перерібки та направи. Всі робітні Вишколу, шевські та кравецькі, мали в тому часі повно праці. Рівночасно інструктори доповняли енерґійно вишкіл тих, що з якихнебудь причин лишилися позаду інших. В поле не смів вийти ніодин стрілець, що не був як слід підготований. Завдяки цьому траплялись у рядах У. С. С. нездари, або — як їх називали «оферми» — дуже рідко.

Після перегляду сотні команда Вишколу діставала з Армейської Ґрупи письменну оцінку боєздібности перевіреної сотні з поданням ноти. Сотні з лихою нотою мусіли переходити вишкіл у друге, але таких випадків у Вишколі У. С. С. не було. На це не дозволяла стрілецька гордість і всі працювали дуже точно та пильно, щоб як мога найскорше відійти в поле, де жилось багато легче.

Сотні після перегляду залишалися у Вишколі так довго, доки команда У. С. С. у полі не зажадала доповнення боєвих частин. За той час сотні

Вхід до бараків Вишколу в Розвадові.

Хор. Ґнат Заґребний.

продовжували науку вправами гострого стріляння та боєвими. Вишколена сотня відбувала сторожеву службу та помагала місцевому населенню у господарських роботах.

Спершу вишколення відбувалось під кермою інструкторів старшин та підстаршин німецької армії. До кожної сотні був приділений один старшина та один чи двох підстаршин. Пізніше, коли наші старшини та підстаршини опанували методи праці, чужі інструктори перейшли до інших груп.

Рівночасно з вишколом стрільців ішли підстаршини на двомісячний підстаршинський курс, що за час перебування Вишколу в Галичині був у Роздолі, а старшин висилали на двомісячний старшинський курс у Трускавці.

Завдяки цій півторалітній вишкільній праці У. С. С. стали одною з найкращих боєвих одиниць. У Вишколі виробився доволі численний гурт фахових інструкторів, старшин та підстаршин, до того людей з великим боєвим досвідом. Той гурт міг у будуччині стати кадровою інструкторів для вишколу Української Армії.

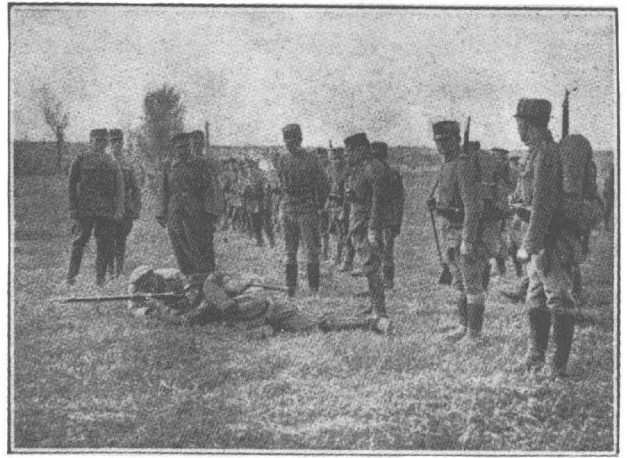
Після кількомісячного побуту у Вишколі, в березні 1917-го року відійшли в поле два перші куріні під командою пполк. Ф. Кікаля. Решта сотень, яка постійно доповнювалась новобранцями та виздоровцями з Коша, підсилювала полеві частини У. С. С.

Хоча в поле відійшло чимало сотень, проте, завдяки енергійній поборовій діяльності Коша, кількість їх постійно зростала так, що весною 1918-го р. зібралось у Вишколі знову два і пів курінів.

Організація Вишколу була та сама, що й частин у полі і тому він міг кожного часу перемінитись у боєву одиницю так, як це сталося прим. тоді, коли У. С. С. переїхали в листопаді 1918 р. під Львів.

Після берестейського мира і переходу союзних військ на Україну, переїхали туди в червні 1918 р. також Кіш і Вишкіл. Їх розміщено на Херсонщині, в районі VII. кавалерійської дивізії. Команді цієї дивізії підлягав також полк У. С. С., що належав тоді до групи архикнязя Вільгельма Габсбурського, прозваного Стрільцями Василем Вишиваним. Вишкіл, побувши деякий час в Єлисаветі, перейшов до великого села Грузьке, яких 10 км. від Єлисавету, а Кіш до села Іванівки.

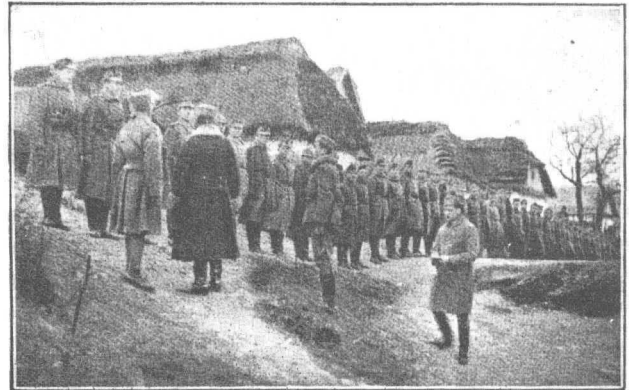
Після трьох літ боротьби за чужі інтереси Стрілецьтво опинилось у вільній Українській Державі, якою проводив тоді гетьман Павло Скоропадський. Тепер У. С. С. могли виконати те завдання, для якого їх покликано і для якого працювали та клали жертви до цього часу. Стрілецьтво

Пполк. принц Оскар переглядає сотню.
Принц Оскар, лежачи коло стрільця, перевірює його справність у цілянні.

повинно було тепер взяти участь у творенні Української Національної Армії.

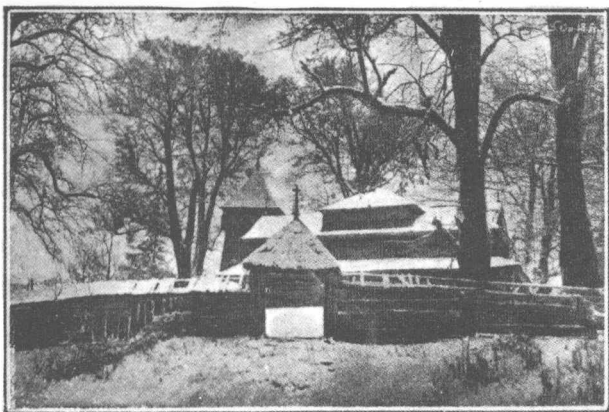
Але політика інтервенційних держав не допустила до сього. Похід Німців та Австрійців на

Курінний звіт у Верині.

Пробоева чета сотні Гнатевича в Надітичах 1918 р.

Старинна церковця у Верині.

Україну, що мав допомогти молодій українській державі закріпити самостійність, перемилися в окупацію. Вчорашні союзники вмішались у внутрішні справи Української Держави та почали її експлуатувати політично й матеріально. Гетьманська влада потурала господарці окупантів. Політика австрійської окупаційної армії підчинялась у всьому волі сильнішого союзника, Німцям. Начальний провід австрійської армії, не глядячи на великі перемины, що доконались після берестейського мира, мало що змінив відношення до української справи й до Стрільцтва.

Явні симпатії У. С. С. для інтересів українського громадянства та рідної держави, їхня енергійна та широка культурно-освітня і пропагандивна праця, стали джерелом конфліктів. Вони довели

врешті до того, що У. С. С. переведено у вересні 1918 р. з України на Буковину.

Через те У. С. С. не могли виконати завдання, до якого були покликані. Але їх перейняла на себе друга частина У. С. С., що повсталала із тих людей, які колись попали в московський полон, а саме Січові Стрільці. Вони вже за часів Центральної Ради створили одну з перших національних військових частин. За часів панування гетьмана Скоропадського київські Січові Стрільці відновили свою діяльність як Окремий Загін У. С. С. у Білій Церкві.

Зв'язок між цими обома братніми організаціями, що вийшли з одного пня та які прямували до тої самої цілі, був за час побуту У. С. С. на Придніпрянщині доволі слабкий. Аж тоді, коли Січові Стрільці почали свою працю в Білій Церкві, Вишкіл У. С. С. вислав туди своїх інструкторів пор. Б. Гнаевича, хор. Чорнія-Розенберга та двох підстаршин. Вони встигли до часу протигетьманського повстання вишколити перші частини Загону і створити зв'язок Вишколу Корпусу С. С.

На Буковині перебував Вишкіл разом з боєвими частинами У. С. С. коротко, до листопадового перевороту. Він стояв у Чернівцях. В перших днях листопада Вишкіл переїхав як окрема боєва частина під Львів і від того часу увійшов у склад Української Галицької Армії. В Станиславові сформовано з новобранців і бувших австр. вояків нові сотні для Вишколу.

Вишкіл У. С. С. був одинокою постійною військово-виховною формацією У. Г. А. і мабуть

Вправи крісами в рою.

Чет. Тадей Ковалик.